

**FIȘA DISCIPLINEI
ANUL 2025-2026**

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
1.2. Facultatea	DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
1.3. Departamentul	DE TEOLOGIE ISTORICĂ, BIBLICĂ ȘI FILOLOGIE
1.4. Domeniul de studii	TEOLOGIE
1.5. Ciclu de studii	MASTER
1.6. Programul de studii	TURISM ȘI PATRIMONIU RELIGIOS

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	RELAȚIILE ROMÂNILOR CU LOCURILE SFINTE			2.2. Cod disciplină	MTPR 103		
2.3. Titularul activității de curs	Pr. Prof. Dr. Moldoveanu Ioan						
2.4. Titularul activității de seminar	Pr. Prof. Dr. Moldoveanu Ioan						
2.5. Anul de studiu	I	2.6. Semestrul	I	2.7. Tipul de evaluare (E/C/VP)	E	2.8. Regimul disciplinei (o – obligatorie, Op – opțională, F – facultativă)	O

3. Timpul total estimat (pe semestru)

3.1. Număr ore pe săptămână	1	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/laborator	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6. seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp					<i>Ore</i>
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					30
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					35
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					30
Tutoriat					6
Examinări					15
Alte activități					6
3.7 Total ore studiu individual	122				
3.8 Total ore din planul de învățământ	28				
3.9 Total ore pe semestru	150				
3.10 Numărul de credite	6				

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	

6. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Studentul/absolventul recunoaște și explică formularea unor analize privind realizarea pelerinajelor, în scopul cunoașterii istoriei culturii și civilizației creștine, interpretând datele prin utilizarea unui limbaj nuanțat și a unor metode, paradigme și concepte specifice. Absolventul interpretează corect datele privind patrimoniul religios, utilizând un limbaj specific nuanțat, metode, paradigme și concepte detaliate.
Aptitudini	Studentul/absolventul aplică tehnici și metode de apreciere detaliată a strategiilor privind metodele de valorificare a artei creștine ca mistagogie, prin turismul religios. Absolventul utilizează criteriile și metode de evaluare pentru folosirea versatilă a modalităților de evidențiere a legislației patrimoniului cultural-ecclesial.
Responsabilitate și autonomie	Studentul/absolventul gândește autonom și responsabil pentru construirea, evaluarea, revizuirea și asigurarea indicatorilor relevanți, precum și combinarea metodelor și tehnicilor consacrate în vederea realizării itinerariilor creștine. Absolventul este capabil să identifice noi modalități de abordare a proceselor specifice elaborării unor modele inovative de cercetare și punere în valoare și protecție a patrimoniului ecclesial.

7. Conținuturi

7.1 Curs – sem I + seminarizare	Metode de predare	Observații
1. Întemeierea Muntelui Athos (963) și un scurt istoric al acestuia. Tipicoanele athonite.	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
2. Introducere în istoria relațiilor Țărilor române cu Muntele Athos. Condiții politice	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
3. Domnii și boierii români, ajutători ai Muntelui Athos - posibilitate de afirmare a continuității byzantine	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
4. Figuri de călugări athoniți ce stau în legătură cu aceste începuturi: Nicodim de la Tismana, Patriarhul Filotei Kokinnos, artizanul înfăptuirii Mitropoliei Ungrovlahiei (în contextul luptei împotriva expansiunii catolice), Hariton, mitropolit al Ungrovlahiei. Mănăstirea Cutlumuș, Lavră a Țării Românești și	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore

voievodul Vladislav I (1364-1374). Mănăstirea Zografu, Lavră a Țării Moldovei și Ștefan cel Mare (1457-1504).		
5. Evul bizantin românesc: domni Radu cel Mare și Neagoe Basarab ai Țării Românești, Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu ai Moldovei; raporturile lor speciale cu Athosul; Boierii Craiovești, primii închinători de mănăstiri. Închinările ulterioare de mănăstiri	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
6. Patriarhii răsăriteni prin țările noastre. Demersul lor în scopul ajutorării Locurilor Sfinte; Exponenții "grecismului" (Alexandru Iliș, Despot Heraclid, Leon Tomșa) și lupta împotriva acestuia: Matei Basarab și dezînchinările de mănăstiri	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
7. Vasile Lupu, "domnul bizantin" prin excelență și ajutor al tuturor Locurilor Sfinte Sfârșitul domniilor de tip bizantin: Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir și relația lor cu Muntele Athos. Începutul epocii "fanariote".	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
8. Pentru un nou demers istoric; au fost fanarioții cauza decăderii țărilor române? Ce au făcut ei pentru Muntele Athos? Închinări de mănăstiri și alte danii	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
9. Personalități ale Muntelui Athos în țările noastre: Nifon mitropolitul, Matei al Mirelor, Dionisie Ralli, Luca de Cipru, Mitrofan de Thassos mitropolit al Ungrovlahiei, Galaction Vidali, Chiril de Smirna, Nicolae Zerzulis, Neofit Kavsokalivitul, Chesarie Daponte, Teodor Esfigmenitul, Grigorie de Acarnania ș.a. Scopul venirii lor	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
10. Românii la Muntele Athos în secolul al XVIII-lea: Paisie Velcikovski, Grigorie Dascăluș, Macarie Protopsaltul, Filotei Sfetagoritul, Calinic de la Cernica	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
11. Nicodim Aghioritul și "cearta colivilor" în secolul al XVIII-lea. Influența lui Paisie Velcikovski asupra sa. Influența lui Nicodim în Țările Române; apariția Filocaliei sub influență athonită.	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
12. Întemeierea Schitului chinovial românesc Prodromu pe teritoriul mănăstirii Marea Lavră	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
13. Domniile pământene și relația lor cu Athosul; Secularizarea averilor mănăstirești din România între patimă și adevăr	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore
14. Statutul Muntelui Athos de după 1866. Situația actuală.	<i>Prelegere+seminarizare</i>	1+1 ore

BIBLIOGRAFIE

MOLDOVEANU, Pr. Dr. Ioan, **Contribuții la istoria relațiilor dintre Țările Române și Muntele Athos (1650-1863)**, Edit. IBMBOR, 2003 (constituie însuși cursul).

BEZA, Marcu, **Biblioteci mănăstirești la Muntele Athos**, "AARMSL", s. III, t. VII, mem. 3, 1934.

Idem, **Urme românești în Răsăritul ortodox**, București, 1937.

BODOGAE, Pr. Prof. Teodor, **Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos**, Sibiu, 1940.

Idem, **Considerațiuni istorice privind legăturile Bisericii Române cu mănăstirile din Muntele Athos**, "MB", 3-4, 1943.

BOGDAN, D. P., **Despre daniile românești la Athos**, "Arhiva românească", VI, 1941.

BOLLIAC, Cezar, **Mănăstirile din România. Mănăstirile închinete**, București, 1862.

- BREZOIANU, Ion, *Mănăstirile închinare și călugării străini*, București, 1861.
- CÂNDEA, Virgil, *Mărturii românești peste hotare. Mică Enciclopedie*, București, vol. I, 1991 și vol. II, 1998.
- CIUCĂ, Marcel Dumitru, Livezeanu, Dan, *Documente de la Athos privitoare la mănăstirea Jitianu (Dolj), 1654-1813*, "RA", 2, 1979.
- CODRESCU, Theodor, *Uricariul*, Iași, 1852-1895.
- GEORGESCU, Valentin, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul sec. XVIII*, București, 1980.
- GHEORGHESCU, Chesarie, *Cuviosul arhimandrit Gheorghe, starețul m-rii Cernica (1781-1806)*, "GB", 5, 1987.
- GHICA, G-ral Iancu, *Memoriu asupra mănăstirilor române puse sub protecția Locurilor Sfinte din Orient*, București, fără an.
- GIURESCU Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria Românilor*, București, fără an.
- Idem, *Istoria românilor*, II, București, ed. 1949 și ed. 1976.
- GIURESCU, C. C., *Țările Românești sprijinitoare ale învățământului din Peninsula Balcanică și Orientul Apropiat*, în "Contribuții la istoria învățământului românesc. Colecție de studii", București, 1970.
- GRECU, Vasile, *Viața Sf. Nifon. O redacție grecească inedită*, București, 1944.
- IORGA, Nicolae, *Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse fanarioților ?*, "AARMSI", s. III, t. XVIII, mem. 12.
- Idem, *Bizanț după Bizanț*, București, 1972.
- Idem, *Cultura română sub fanarioți*, conferință, 8 Febr. 1898, București
- Idem, *Daniile românești la MA*, "RI", 19, 1933.
- Idem, *Le Mont Athos et les pays roumains*, "BSHAR", 2, 1914.
- Idem, *Les grands familles byzantines et l'idée byzantine en Roumanie*, "BSHAR", 18, 1931.
- IORGA, Nicolae, *Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse fanarioților ?*, "AARMSI", s. III, t. XVIII, mem. 12.
- Idem, *Documente privitoare la istoria românilor culese de E. de Hurmuzaki*, vol. X, București, 1897; vol. XIV, 1-3, București, 1914-1936 (= Hurmuzaki).
- Idem, *Studii și documente privitoare la istoria românilor, V, Cărți domnești, zapise și răvașe*, I, București, 1903.
- Idem, *Studii și documente. VII. Cărți domnești, zapise și răvașe. Partea III. Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, 1904.
- Idem, *Studii și documente. XI. Cercetări și regeste documentare*, București, 1906.
- Idem, *Studii și documente. XII. Scrisori și inscripții ardelenene și maramureșene*, București, 1906.
- Idem, *Studii și documente. XV. Inscripții din Bisericile României*, București, 1905.
- Idem, *Studii și documente. XVI. Documente de moșie*, București, 1909.
- KARASARIDIS, Konstantinos, *Sf. Nicodim Aghioritul și activitatea sa în domeniul liturgic*, teză de doctorat, București, 1987.
- MIHAILOVICI, Paul, *Mărturii românești din Bulgaria și Grecia (1468-1856)*, Chișinău, 1933.
- MILLET, G., *Monuments de l'Athos. I. Les peintures*, Paris, 1927 (=Monuments).
- MILLET, G., Pargoire, J. et Petit, L., *Recueil des inscriptions chretiennes de l'Athos*, Paris, 1904.
- NANDRIȘ, Gr., *Documente slavo-române din Mănăstirile Muntelui Athos*, București, 1936. Pe prima filă conține titlul: *Documente românești în limba slavă din mănăstirile Muntelui Athos 1372-1658, publicate de Grigorie Nandriș după fotografiile și notele lui G. Millet*.
- NĂSTASE, Dumitru, *Le Mont Athos et les Roumains*, Roma, 1986.
- Idem, *Les documents roumains des archives du couvent de Simonopetra*, "Σύμμεικτα", 3, 1983.
- MAMALAKIS, Ioanis, *Ὅσοι Ἅγιοι Ὄρος διά μέσου των αἰώνων*, Tesalonic, 1971.
- MARINESCU Florin, *Τα ρουμανικά αρχεία του Αγίου Ὄρους. Σημαντική πηγή για την ιστορία του*, "Διεθνές Συμπόσιο. Το Ἅγιον Ὄρος, χθές, σήμερα αύριο, 29 oct. -1 nov. 1993", Tesalonic, 1996.
- Idem, *Valorificarea documentelor românești de la Muntele Athos la Centrul de cercetări neogrecești din Atena*, "Anuarul Institutului de istorie și Arheologie - A.D. Xenopol", XXVII/1, 1989, Iași.
- Idem, *Τα μετόχια του Βατοπαιδίου στην Ρουμανία*, "Ἐρά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου", vol. I, Atena, 1997.
- MAXIM, Mihai, *Țările Române și Înalta Poartă*, București, 1993.

MOISESCU, Gh., *Contribuția românească pentru susținerea Ortodoxiei în cursul veacurilor*, "Ortodoxia", 2, 1953.

NĂSTASE, Dumitru, *L'heritage imperiale dans l'art et l'histoire des pays roumains*, Milano, 1976.

Idem, *L'idee imperiale dans les pays roumains et le "crypto-empire chretienne" sous la domination ottomane*, Atena, 1981.

NĂSTUREL, Petre, *Aperçu critique des rapports de la Valachie et du Mont Athos du XVI-eme siecle*, "RESEE", II, 1964.

Idem, *Aux origines des relations roumano-athonite. L'icone de Sainte Athanase de Lavra du voevode Vladislav*, "Actes du VIeme Congres internationale des etudes byzantines", II, Paris, 1951.

Idem, *Le Mont Athos et les Roumains. Recherches sur leur relations du milieu du XIV-eme siecle a 1654*, Pontific. Institutum Studiorum Orientalum, Roma, 1986.

STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. Țara Românească*, 2 vol., Craiova, 1970.

Idem, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XVII*, București, 1971.

Idem, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961.

Idem, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor feudale ale Moldovei*, București, 1974.

*** *Biserica Ortodoxă Română și problema Muntelui Athos*, "Ortodoxia", V, 1953.

*** *Colecția actelor oficiale asupra mănăstirilor închinat*, 1880.

*** *Documenta Romaniae Historica, A, Moldova (= DRH)*.

*** *Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească*.

*** *Documente istorice. Mănăsiile Govora, Gruiu, Hagi-Dina, Hotărani*, Dir. Gen. ASB, Indice nr. 13, București, 1958.

*** *Documente privind istoria României, A, Moldova, Sec. XVII*, București, 1952-1957, 5 vol (= DIR).

*** *Documente privind istoria României, B, Țara Românească, sec. XVII*, București, 1951-1954, 4 vol.

*** *Eclaircissement sur la question de monasteres grecs situes dans les Principautes Danubiens*, 1857.

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

--

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare	9.2 metode de evaluare	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	<i>Evaluare finală</i>	<i>Examen scris</i>	50%
	-	-	-
9.5 Seminar/laborator			
	<i>- Activitate la seminar</i>	-	50%
9.6 Standard minim de performanță:			
Modelarea și rezolvarea unor probleme cu grad mediu de complexitate, folosind cunoștințe de matematică și informatică.			

Data Completării
25.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament
30.09.2025

Semnătura Directorului de Departament